Після конфіскати — другий наклад.

Ч. 257 (10.934). Львів, пятниця 19. листопада 1926 Pocztowa opłata zapłacono ryczałtem. Рік XLIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.

Конто почт. щадн. 143.322.

Адреса для телеграм: „Діло", Львів.

Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем

Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·50 зол.

За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Новий пресовий декрет.

Дня 27. ц. м. вийде новий пресовий декрет. — У справі самоврядних законів. — Посол Морачевський завішений у правах члена ППС.

Варшава, 17. листопада 1926.

Міністерство справедливости приступає до вироблення нового проєкту пресового закону, який має бути оголошений дня 27. ц. м., себто в дні, в якому тратить силу виданий недавно нефортунний президентський пресовий декрет. Урядові круги впевняють, що обовязуючий нині пресовий закон не буде внесений до сойму, значить — він по 14 днях від першого засідання сойму перестане обовязувати.

В середу передполуднем відбулася конференція представників заінтересованих польських клюбів у справі самоврядування. Усталено, що порозуміння, до якого ті клюби дійшли, має й дальше обовязувати. Ухвалено у приспішеному речинці поладнати проєкт ординаційного виборчого закону до міських і повітових рад.

Рішено також порозумітися з клюбами щодо ліквідації Тимчасового Самоврядного Виділу у Львові й самоврядних органів повітових.

Учора відбулося засідання центр. виконавчого комітету ППС., на якому ухвалено приняти до відома зложення мін. Морачевським мандату до сойму й начальної ради. Ухвалено завісити Морачевського в правах члена партії.

Виборча кампанія на Мадярщині.

Мадярський парлямент розвязаний.

Будапешт, 16. листопада 1926.

Нині начальник держави відручним письмом розвязав Національне Зібрання. Обі палати будуть скликані на 25. січня 1927. Зараз після оголошення декрету про розвязання Національного Зібрання розліплено на улицях перші виборчі відозви, які взивають населення піддержувати кандидатуру Бетлєна. Повідомляють, що будучою виборчою кампанією в Будапешті кермуватиме Бетлєн. На 17. листопада Бетлєн скликав прилюдні збори, на які запросив представників жидівських кол, згл. жидівської віроісповідної громади. Факт цей пояснюють так, що Бетлєн у своїй програмі займеться справою numerus clausus і готов є у цьому напрямку до уступок. В разі полагоди справи numerus clausus, будапештенські Жиди піддержать виборчу лісту гр. Бетлєна.

Будапешт, 17. листопада 1926.

Виборча кампанія почалась учора вечером у Будапешті банкетом, у якім узяли участь виборці з урядової партії. През. ради міністрів гр. Бетлєн у промові зазначив, що всі без ріжниці суспл. кляс і релігії повинні злучитися для запевнення охорони економічного ладу. Слід привернути національну солідарність. На перешкоді цій солідарности стоять: справа віросповідна і публичних свобід. Треба старатися усувати непорозуміння між християнами і Жидами.

Нині рано появився в урядовому часописі декрет міністра внутрішніх справ, який визначує речинець виборів до парляменту, себто до палати послів на час від 8. до 17. грудня ц. р., а до вищої палати від 3. до 10. січня 1927 р.

Репресії проти Славян в Італії.

Білгород, 17. листопада 1926.

Репресії проти слявянських організацій продовжаються з давньою безоглядністю. Богато товариств розвязано, майно їх частинно сконфісковано. В Трієсті завішено словінський щоденник „Єдіност". У звязку з тим італійсько-югославянські взаємини сильно напружені.

Вільфан на волі.

Рим, 17. листопада 1926.

Словінського представника в італійській палаті послів, голову цьорічного зїзду національних меншостей у Женеві Вільфана, випустило фашистівське правительство передучора на волю. Офіціяльні круги в Римі пояснюють його арештування помилкою, непорозумінням.

Демонстрації в Люблянї.

Відень, 16. листопада 1926.

У відповіди на насильства, доконувані на Югославянах в Італії, відбулася в Люблянї велика протифашистівська демонстрація. Величезна товпа народу пішла під італійський консулят. Поліція замкнула вулиці, що ведуть до італ. консуляту, тому демонстранти перейшли під французький консулят, де підносили оклики в честь Франції і відспівали „Марсиліянку". — Білгородська „Правда" повідомляє, що в Італії масово втікають Югославяне, бо уряд грозить їм депортацією до Африки або на Сицилію. В білгородській скупштині підчас маніфестації у честь переслідуваних в Італії югославянських діячів ціла палата уладила овацію в честь Вільфана. Пос. Бороєвич сказав м. ин., що Італія зрадила свою традицію. Пос. Гонєц заявив, що фашизм сповняє функції агента-провокатора і є ворогом мира в Европі й цілому світі. Пос. Рефайлович візвав палату, щоб угнетеним братам в Італії післала поздоровлення, що принято гучними оплесками.

Проти страйку.

Льондон, 17. листопада 1926.

Шеф англійського уряду Болдуін повідомив палату громад, що уряд опрацьовує тепер засоби, які на будуче не допустили би до подібної національної катастрофи, як останній страйк шахтярів. Один із консервативних послів поставив на цьому засіданні внесення, щоб ухвалити заборону страйку, поки спору не предложать на розглянення арбітражній комісії. Внесення це приняла палата значною більшістю голосів.

Анґл. шахтярі вертають до праці.

Льондон, 17. листопада 1926.

По останнім вісткам із угляних басейнів перебіг конференції каже сподіватися, що проєкт порозуміння прийме більшість шахтярів. У деяких басейнах переведення голосування признали зайвим тому, що в тих округах більшість робітників зачала вже працю.

Комуністична змова в Софії.

Париж, 17. листопада 1926.

„Матен" повідомляє зі Софії, що поліція викрила там комуністичну змову. Переведено численні арештування. Між арештованими є комуністичний провідник Тодор Павлов. Він зложив важні зізнання.

З краківської тюрми.

Як живеться запроторениим Українцям.

Дістали ми такий лист:

Ваші статті й замітки про відносини в краківській тюрмі і наші тут переживання зробили своє, а декому нагнали й страху. Сам голова суду переслухав усіх протоколярно минулого тижня, питаючи, які наші недомагання і т. д. Але й з того зроблено „шопку", бо хто дійсно жалувався на управу й переслідування, то того всього презес суду не хотів затягати до протоколу. І вийде знов таке, що нібито ніхто не жалується на знущання і переслідування.

Правда, завинили тут трохи самі політичні вязні, що не мали відваги жалуватися на управу. Але прошу тому не дуже дивуватися, бо з управою арештів нема жартів: вона карає за щобудь, а що дісталосяб за жалобу на неї нещасним політичним, того ніхто не знає. Адже ж ми не можемо тут висказати свобідно навіть своєї думки! Всеж таки жалувалися ми, як могли і вміли... Що з того вийде, побачимо.

Ваша пресова інтервенція помогла остільки, що обіцяли нас перенести з тих пивниць, але коли, того не знаємо. Дотепер перенесли тільки одного — на протязі двох тижнів. Усі инші сидять, як і передше і мучаться в страшних смородах... Хоч наші келії оглядав і презес суду і лікар, то їх вогкости не хотіли признати, не зважаючи на те, що на коритарі аж іней на стінах з вогкости — наче в зимі на деревах. Вогкість тут така, що чути її вже здалека. Хто з нас дочекає звідси вийти, то вийде напевно щонайменше з ревматизмом.

Тактики своєї управа арештів не змінила в нічому. Прим. Стефанишин сидить сам один дотепер і строго відсепарований, а людей майже не бачить. З иншими не краще. І дальше не вільно нам мати приладів до писання, як і книжок з міста.

Щодо слідства, то воно завдяки Вам майже закінчене, бо тут дістали наказ з Варшави його приспішити. Ще дуже богато нас тут цілком невинно сидить. А тимчасом надходить зима, а тут у зимі тюрми не опалюють і прийдеться хіба замерзнути... **Політичні вязні.**

Процес українських послів відложений.

Варшава, 17. листопада 1926.

Процес українських послів: Васильчука, Чучмая і Козицького відложено. Виленський суд постановив візвати нових свідків.

Пожежа села.

Городок, 17. листопада 1926.

Вчора вечером вибухла пожежа в селі З е л е в і біля Домажира. Згоріло 21 господарств з цілим цьогорічним живом. Шкода виносить около пів міл. зол. Причина пожежі незнана.

Біржа.

Гроші.

Девізова біржа без зміни. Доляр у приватних оборотах 8·99—9·00.

Дикі поля.

Львів, 18. листопада 1926.

Ніщо не зробило в останніх днях такого розторощуючого враження в Польщі, як вислід комунальних виборів на Гор. Шлеську. Ані відкриття сойму, довершене з такими незвичайними трудн ощами, ані бюджет, предложений урядом, ані „каганцевий декрет" для преси, ані приспішена організація консервативно-февдальних елєментів, ані ніщо инше не захопило так чутливо патріотичної польської преси, як громадські вибори на невеличкому окрайці сучасної Польщі, на дрібній території простором понад 4 тисячі кв. км. з 1 міл. 200 тис. населення.

У громадських виборах на Гор. Шлеську польські партії потерпіли досадну поразку, а Німці віднесли величаву побіду. Очевидно, польські чинники, які в останній хвилі почали вводити всякі „корективи" у вислід виборів у супроводі какофонії взаїмних докорів і обвинувачень, здають собі справу із ширшого і глибшого значіння тих виборів. Польська преса на всі лади аналізує причини невдачі, як польське партійництво, господарсько-фінансова недоля, адміністраційна індоленція, податкові тягарі, ріжні непередумані, „патріотичні" експерименти і т. и. Німецьку побіду виправдується всесильністю німецьких капіталістів, невидержуючим критики порівнанням між відносинами в польській (себто державно-польській) і німецькій частині Гор. Шлеська й одноцілим національно-німецьким фронтом при виборах.

Та як-небудь маються справи, маємо до діла — не вважаючи на переводжені „корективи" — з незаперечним фактом, що вибори до громадських рад на Гор. Шлеську, себ-то — що sui generis плєбісцит, переведений під кермою польської адміністрації, не лише не підтвердив, але горі дном вивернув плебісцитові висліди 1921 року.

Вдаватися в ширше коментування висліду комунальних виборів на Гор. Шлеську не є нашою метою. Нехай цією подією займаються безпосередньо заінтересовані: Поляки і Німці та Ліга Націй.

Одначе громадські вибори на Гор. Шлеську заставляють нас звернути увагу на запущений, розритий терен самоврядування на українській території під Польщею. Коли там на західних окраїнах, під оком Европи, під контролею Німеччини польська влада, не зважаючи на свою наглядно некорисну ситуацію, була примушена перевести громадські вибори, себ-то привернути нормальні відносини в самоврядній ділянці, — то тут, на „східних кресах" вже від вибуху світової війни, а головно від хвилі інсталяції польської влади панує стан ex lex.

З приводу ріжних подій на нашій території приноровлювано до „східних кресів" термін: „Дикі Поля". І справді важко відмовити слушности такому означуванню відносин ті „дикі поля", які колись простягалися на полудневий схід від Ки-

вломався якийсь злочинець до читальні „Просвіти“ на городецькій дільниці у Львові площа св. Юра ч. 5), перебушував шафу і бюрко, але нічого не взяв, хотяй у бюркових скринках, на видім місці, було кілька тисяч золотих. Вломник очевидно шукав за чим иншим. Поліція зарядила, як звичайно, слідство.

— **Кріза Нобліських премій.** З нагоди роздачі головних нагород Нобля почалась у чужинній пресі цікава дискусія на тему неясних пунктів заповіту Нобля і... фінансових клопотів. Звертають увагу, що давніша висота нагороди 200.000 кор. тепер сильно змаліла. Причиною: кошти на завідування фондом і страшенні податки, яких собі не жалує шведський уряд. З 200 тисяч кор. нагороди стопніли на 120.000. Крім цього бракує грошей на завідування поодиноких Ноблівських иститутів, так, що дотичні комісії приневолені щораз рідше розділювати премії, щоби заощадити на них дещо гроша. Чути також голоси, що комісія літератури не повинна надто тісно розуміти заповіт Нобля, який домагався нагороди „для творів з ідеалістичною головною тенденцією“. Адже вже сама історія нагород вказує, що часто цеї умовини не держались. Що за ідеаліст Сенкевич, Гамсун або Понтопідан! Щодо нагород фізики та хемії пригадують те, що більшість нових винаходів є збірним твором ріжних наукових інститутів і слід би давати їм нагороду, коли нема виїмкових одиниць щороку. Найгірше стоїть справа з нагородою мира... після війни. Кожний нарід бачить инших кандидатів крізь призму власної політики. Важко дійти до порозуміння, хто дійсно працює найкраще для вдержання мира. Навіть Вільгельм є пересвідчений, що повинен дістати нагороду. Не є виключене, що Ленін був тої самої думки, і Муссоліні. Бріян? Куденгове-Калерґі? Яке щастя, що ми не потрібуємо сушити собі такими проблемами голову. Не маємо кандидатів ні на премію мира, ні літератури, ні фізики, ні медицини... Щасливий народ та й годі!

— **Чому зросла байдужість до зборів!** Ленінградський ґубернияльний комітет занявся прослідженням причин, чому впала дисципліна у численних комсомольських колективах. В останніх часах численність присутніх членів на зборах зменшилась на половину. У нас також варта було би створити кілька комісій для прослідження причин ріжних „відсутностей“, почина́ючи від віч аж до відчитів і театрів.

— **Мають уже досить „модерного“.** Німецька танцюристка Валеска Ґерль стала славною тим, що перевищила своїми „модерними“ вихилясами всі инші. Поїхала показати своє мистецтво до Парижа і виступала в однім з найкращих театрів „Театрі Елізейських Піль“. Частина публики була сильно невдоволена екстраваґантністю рухів і поз і почала свистати. Правда, найшлись і оборонці нового мистецтва, наслідком чого прийшло до бійки на пястуки, навіть з участю поліції. Але панна чи пані Ґерль покищо танцює далі, віруючи в свій успіх.

— **Дивний театр.** Еспанський король Альфонс відчинив у Мандриті нову святиню мистецтва т. зв. дім союзу артистів, збудований архітектом Палясіосом. Є це своєрідна будівля: має вежу 70 м. висоти, власний театр, салю до виставки образів, на поверхах робітні для артистів: малярів і різьбарів, салі до науки рисунків, а внизу величезну плавальню.

— **Найбільший конкурс краси.** Кілька днів тому у Римі відбувся один з найбільших конкурсів краси у світі. Аранжували його американські підприємці кін. Вислали до десяток міст своїх представників, які оглядали тисячі зголошених, а вибраних висилали до Риму, до „тіснішої контролі“. Таким робом 54.000 осіб виїхало до Риму на кошт підприємства. Головно шукали за гарними мущинами. Римське жюрі найшло 63 Італійців, які є гідні стати суперниками Валентіна, коли матимуть його талант. Жюрі оцінювало красу 32.000 жінок і не диво, що не могло дати собі ради з ріжними поглядами між собою і протестами красунь, які самі собі подобались. Американці вилучили всі „повніші“ дами, залишаючи тільки модних: струнких, мов хлопці. Счинився страшний рев. Протести покривджених не помагали. Тоді одна „повніша“ Неаполітанка вискочила на подіюм, скинула із себе всю одіж і стала перед повним збором в усій своїй красі. Жюрі мусіло піддатись перед таким арґументом і втягнуло її на листу „нагороджених“. Скромність усе буває покривдженою.

— **Новий різдвяний дарунок.** Віденські директори театрів кидають між свою суспільність нову ідею: видають зшитки білетів на весь театральний сезон, які можна буде купити вже тепер, за означену ціну, на довільні місця. Такі „бони“, які можна буде виміньовати на рівновартні инші місця, будуть купувати Віденці для своїх кревняків, приятелів, знайомих, що є загорілими любителями театру. Нема сумніву, що такий дарунок належатиме до найкращих, бо його сила відновлятиметься приємно на протязі всього року. Скільки таких дарунків слід би завести в нас, щоби людей привчити до всякого культурного люксусу, починаючи від—книжки!...

— **Світова хроніка.** Нова пожежа в Токіо знищила 350 домів і кілька фабрик. — На Криж, до Ай-Петринської метеорольогічної стації виїхала урядова експедиція науково-меліораційного інституту для дослідів над згущенням і творенням хмар, щоби викликати дощ. — У Москві засудили члена робітничої споживчої кооперативи Пукіліна на розстріл за те, що розтратив 17.000 карб. із спільної каси, програвши їх. Якби таку кару приноровлювали в Польщі, то населення могло би одним махом зменшитись на 25 проц., а в касах було би на 25 проц. більше гроша! — З Риму приходять звістки, що вулькан Везувій проявляє від кількох днів затрівожуюче життя. Вчені впевняють, що нема небезпеки, навпаки: таким робом оминеться землетрусу. — Американський суд засудив відомого боксера Демпсея, який програв останні змагання за титул „мистця світа“, на кару 3 0.000 дол. за те, що не додержав підписаних контрактів супроти свого імпресарія. — Італійський пароплав спас біля Босфору своєю лодкою 11 осіб з потонувшого радянського корабля „Скандинавія“, який виїхав 6. ц. м. з пристані Миколаївської до Константинополя. Недалеко Босфору розірвався котел і корабель почав іти на дно. Більшість пасажирів скочила до води, в надії ратунку, але всі згинули. Капітан збожеволів.

— **„Свобода“** ч. 45 містить: За свободу слова. Нова проба сил. Шляхами до кращого майбутнього. Зїзд аматорських делеґатів. Радянська Україна. Чи Лугова організація має бути радикальна? З організаційного руху. Гаразди на Гуцульщині. Кара смерти за заборонені книжки. Новинки. Всячина. Економічні вісти. Нові книжки й видання. Дописи з краю. Смішне.

— **З Народньої Лічниці.** Управа Народньої Лічниці подає отсим до відома, що з днем 18. листопада ц. р. отворена дентистична амбуляторія, в якій ординується що дня від 2—6 год. попол., крім суботи.

Памятайте, що всякі збірки на нагробник на могилі І. Франка треба посилати до Централбанку (Львів, Ринок ч. 10. І. пов.) на щадничу книжечку ч. 7910.

Орґанізаційний рух.

Віче в Рісній Руській, пов. Львів.

Дня 14. листопада ц. р. відбулося в Рісній Руській, львівського пов., політичне віче Українського Національно-Демократичного Обєднання на приходськім подвірю. Віче, на яке запрошено також сусідні села: Кожичі, Рудно і Домажир, отворив місцевий діяч, відомий орґанізатор Мих. Карпинець. До президії зборів покликано пп.: Павла Сабадаша, Осипа Кусяка й Осипа Іващишина. Реферат про політичне положення нашого народу і про завдання національної орґанізації виголосив голова Пов. Нар. Комітету п. Іван Ліщинський. П. Мих. Карпинець говорив про орґанізаційні справи в громаді. По принятті резолюцій відбулася довірочна нарада, на якій вибрано громадський партійний комітет.

Дописи.

Рудки. *(Парцеляція Чернихова і земельний закон.)* По думці земельного закону дідич Конюшок Сімянівських, повіт Рудки, п. Мечислав Левицький обовязаний розпарцелювати 100 га свого двірського обшару. Він упросив Окружний Земський Уряд у Кракові, щоб йому було вільно розпарцелювати більший обшар, але на фільварку в Чернихові. Уряд позволив розпарцелювати 180 га у Чернихові, але лиш самим Черниxівянам. Чернихів має около 80 хат і має богаті пасовиська, ґрунт добрий, сіна подостатком. Сусідні села, як Острів, Болозов Долішна, Зарайсько і Береги хотіли також приступити до купна, бо мають мало землі, особливо Острів, село тої самої парохії, віддалене 1 кільом. від Чернихова й дуже бідне. Дідич рад би продати землю і сусіднім селам українським, та не може нічого вдіяти. Окружний Земський Уряд наказав тому продати землю лиш Черниxівянам, що половина того села на весну ц. р. перейшла на латинський обряд. Тоді писалося в „Ділі“ й инших українських часописах про підступ, яким пос. Пасіцький (таки з Чернихова) і кс. Кузияр через ніч перетягли всіх „на польака“. Правда, лишилося при нашім обряді кількох Українців, та їх переслідує не лишень наказний війт пос. Пасіцький, але й ось тепер і до купна не припустить. Тому Чернихові п. Пасіцький достарчує (знова криком і нахабністю) львину часть усяких запомог, які дістає рудецький повіт задля елементарних нещасть, аби лишень удержати село польським. А тут усього в 2—3 хатах говорять дома по польськи, решта — все по українськи. Але щож: вони „Поляки“, бо перейшли на лат. обряд!

Всячина.

Для тих, що пишуть фільми. У давніших часах ідеалом слави молодця була збірка поезій, яку могла би видати хоча би якась грошевита тітка. Нині часи стали реальніші: крім слави, або радше: для добуття слави треба перш за все грошей. Тому треба писати тексти до фільм. До фільм, які обїхали би світ від Голлівуда, через Ню Йорк, Льондон, Берлін, аж до... не ображуючи нікого — до міста, де живете. Якою сильною стала нині ця пристрасть, про це оповідають два директори фільмових підприємств, один берлінський, другий ню-йорський. У Берліні на 3-ім поверсі „Німецького Фільмового Союзу“ є „драматичний відділ“. Там є цілий штаб спеціялістів, що прочитують рукописи, виправляють, оцінюють. Як би всі люде, що в 1926 р. передали туди свій рукопис, зібрались під цим домом, то мусіли би ждати богато днів на чергу: є їх 10.000! З них покищо не виставлено ні одної фільми. Хтож їх пише? Чому вони такі кепські? Пишуть їх усі, від ґімназистів до старих чудаків, які найшли ідею спасти змодернізований світ. Та всіх можна поділити на дві групи: великоміські автори і провінціональні. Перші пишуть тексти сензаційні, з трупами, злочинами, підземеллями. Провінціональні є більше сентиментальні. Богато є авторів, які спешу питаються, чи мають писати, бо мають цікавий сюжет, великий досвід або... втратили посаду. Висланий фільмовий текст є для численних останньою дошкою спасення. Часто автори хотять одночасно грати головну ролю в своїй пєсі. Цікаво, що ті, які не домагаються гонорарів, часто пишуть не найгірші тексти. Критиками текстів є ріжні бідні вчені, професори, письменники, які за кілька марок прочитують рукопис мов шкільну вправу і дають під ним свою оцінку. Чому більшість рукописів є непридатна? Перш усього тому, що автори не мають авторського досвіду (літературного хисту) і режісерського. До цього часу не видають фільмових текстів у книжках, тому молоді автори не мають з чого вчитись як їх писати. В останніх часах, коли в німецькім підприємстві „Уфа“ появився американський капітал, значно збільшилась скількість рукописів з підписами визначних письменників. А з досвідченими письменниками не можуть видержати конкуренції повики. Цікаве, що після кожної великої фільми приходить сотки рукописів на таку саму тему; молоді автори безкритично є під її впливом. Авторитетний голос стверджує, що між сотками відкинених рукописів є також сотки великих авторів. Нехай це потішить тих, які не мали щастя у фільмовій творчости. Можна бути великим повістярем і не вміти написати фільми; можна творити чудові фільми і не бути ніяким письменником. Тисячі зайвих спроб іде на те, щоби один з поміж них одержав справжній гонорар, королівський!

ОПОВІСТКИ.

Український Наддніпрянський Хор під управою Петра Євсевського у складі 30 осіб виступає:
Четвер 18. XI. — Рудки.
Пятниця 19. XI. — Комарно.

Батьків учеників та учениць українських середних шкіл Станиславова запрошуємо на виклад і дискусію на тему: „Роля батьківських кружків у вихованню молоді“ в неділю, 21. листопада 1926 о год. 6·15 вечером в салі „Бесіди“.
930 1—1 *Філія Учительської Громади.*

ОГОЛОШЕННЯ.
За оголошення Редакція не відповідає.

Подяка.

Складаємо найщирішу подяку Всечеснішим оо. Іванові Самолевичеві, місцевому парохові, Миколі Вергунові, Як. Дутчакові, які відпровадили на місце вічного спочинку нашу найдорожчу донечку і сестричку **Марію Іванну Зарембіану.**

Щиро дякуємо о. Дутчакові за виголошення прощального слова над могилою Покійної, п. Ю. Гаврилюкові, начальникові громади, за попращання Покійної від цілої громади і всіх місцевих Товариств, в яких вона діяльно працювала, п. Д. Андріящукові, голові „Кугу“ і ним зорганізованій в похоронах молодіжи та всім громадянам, які взяли численну участь в цім сумнім обряді.

Зокрема щиро дякуємо Вп. Панству Самолевичам, які від початку недуги Покійної були для нас розрадою і потіхою, Вп. Панству Вергунам за їх приїзд, щире співчуття і зрозуміння нашого горя, Ос. Андріящукові, голові „Просвіти“ і К. Петрикові, голові „Аматорського Кружка“, які на вістку про смерть нашої донечки прибули перші зложити свої співчуття.

Ще раз щиро-щиро дякуємо всім учасникам в похоронах зі Снятина, Красноставець і Белелуї.

Лелелуя, 15. листопада 1926.

Родичі, Сестри і Шваґер. 934

За редакцію відповідає **Василь Мудрий**. Видає Видавнича Спілка „Діло“. З друкарні Видавничої Спілки „Діло“. Львів, Ринок ч. 10.

ського нашого громадянства, тільки тієї її частини, що гуртується в Українському Нац.-Демокр. Обєднанні.

І так в статті „По смітниках“ (відомо, що не можна бути високої думки про тих, що ходять по смітниках!) говориться про те, як то наддніпрянська еміграція, бажаючи зберегти за Польщею Галичину і Волинь (яку хоче СРСР приєднати до Рад. України певно при допомові пакту про неагресію між СРСР і Польщею!), готується до походу на Рад. Україну. Але Пілсудський не має грошей для уенерівців і радить їм звернутись до Англії.

„І уенерівці намагаються, щоб то ні стало туди дістатися, розписуючись у своїх органах про український вугіль, руду та инші богатства. Більше того, випшукали вже якийсь франко-англо-бельгійський синдикат, що зацікавився богатствами України. Торги тривають. Але для того, щоб вони були більш успішні, треба представника безпосередньо до Англії й при тому представника авторитетного для шепітильного Англійця. Такий знайшовся аж в Америці — Арнольд Марголін, відомий єврейський адвокат діяч, що один час захищав „українські інтереси“ перед Лігою Націй. Але й він щось відмовляється бути за представника безпосередно від мітичної Уенерії. Щож? Накльовується инша комбінація — іменно комбінація замирення між правим крилом УНДО та уенерівцями на основах поступок, які має зробити правим „ундякам“ маршал Пілсудський. Це й пояснює, чому за останній час ми спостерігаємо дуже гострі часом виступи окремих „ундяків“ проти радянської України. Очевидно, Пілсудський хоче піти на утворення з Галичини реакційно-націоналістичної андеї проти радянської України. Невідомо тільки для нього, чи піде на це західно-українська дрібна буржуазія й міщанство, а головне робітництво та селянство. У всякому разі Марголін згоджується бути за представника „українських інтересів“ в Англії з уповажнення УНДО“.

Ну, тут значить ще „невідомо“, чи на таку виемагіновану комуністами комбінацію погодиться „дрібна буржуазія й міщанство, а головне — робітництво й селянство“, але зате в статті „Вартий Пац палаца...“ та „невідомість“, ті сумніви майже зовсім зникають, а утворюється певність про союз УНДО з „петлюрівщиною“.

Більшовицькі верхи на Радянській Україні дуже невдоволені тим, що у звязку з убивством Петлюри Шварцбартом ми не похвалили цього вчинку. Не тільки не похвалили, але й виступили в обороні вбитого як людини та важилися передати політичну діяльність пок. Петлюри на суд історії. Це й дало притоку „пролетарським“ публіцистам розсновувати перед „трудящими“ всього світу миршавенький „сон сліпої кобили“.

„Хто з нас — пишуть вони — не пригадає тієї шаленої ворожнечі, обливання помиями, обвинувачень у зрадництві, що точилася між отаманами — петлюрівними дітьми та офіцерами і дипльоматами з Зунри (західня українська народня республіка). Здавалося, що ці два лагері політичні вже до згину не підуть на якесь порозуміння, згоду, а тим паче на якебудь співробітництво.

А дивіться-ж ідуть. Та ще й як! Почалося з поминок Петлюри після його вбивства. Галицькі дипльомати з „УНД-а“ раптом змінили своє відношення до особи „зрадника головного отамана“ й зі шкури лізли й лізуть, захищаючи його „світлу память“, вихвалюючи петлюрівщину, як „носія чистої національної української ідеї“.

Цей раптовий крутий поворот лінії до петлюрівщини, що допомогла в свій час пілсудській Польщі уюмити мільони трудящих Західньої України, з боку галицьких націоналістів міг богатьох збити з пантелику. Дійсно, як можна так раптово змінити фронт і від проклонів зрадника й запроданця Петлюри перейти до його вихвалення. Виявляється, що можна. Особливо, коли й „УНДО“ зараз плазується до милости тогож Пілсудського, що з його руки панської і до цього часу живуть рештки петлюрівщини. Ще вчорашній „терорист“ полковник Коновалець (хто його не знає в нас на Україні, зокрема київське робітництво), що в засідці „готував“ пекельні муки Лихам-зайдам, готував казали, сотні для боротьби проти панської Польщі, сьогодні, мов ягнятко схиляє свою отаманську голову перед пілсудчиною. Ще правда, маршал не дає жадних обіцянок, але одна думка, що він щось може дати, тішить „УНДО“, що від радісних сподіванок співає в „Ділі“ свойому осанну петлюрівщині, цій отвертій запроданці пансько-польській. „Петлюріяна“ в настроях ундистів особливо змішала, коли виразніше намітилися можливости авантур, що готує Пілсудський. „Діло“ кричить: „Наближається рішучий момент боротьби між Великобританією та більшовицьким Сходом. Нам слід вибирати в цих майбутніх катаклізмах сутичках. Ми вибираємо Захід, а не варварський Схід“ (нічого подібного ніколи „Діло“ не писало! — Ред.). Ну, те, що вони вибирають Захід, це їхні хатні справи, алеж це значить, що ундисти за цими крикливими словами маніфестують свою вірність пілсудчині, панській Польщі, тоб-то вони й самі ладні впрягтися в колесницю шляхти, що гнобить Західню Україну. Ундисти готові поруч з петлюрівцями допомагати й надалі панській Польщі панувати на Західній Україні, а колиб щастя посміхнулося, то й на Правобережі“.

Зайвим було би тратити час і місце на полеміку з цими снами „сліпої кобили“, яка на західно-українських землях нічого не бачить (звичайно, сліпа!), тільки „єднання з петлюрівщиною“, „вірність пілсудчині“, охоту „впрягтися в колесницю шляхти“ і т. и. Про те, хто впрягався у вірність пілсудчині і в колесницю польської шляхти в травневих днях, пророчисто говорить орган К. П. З. У. Очевидно, тут слід ще додати, що всю цю „чепуху“ треба завдячувати в першу чергу нашим „буржуазним радянцям“, які на нашому ґрунті ревно сповнюють „народню службу“ поширенням казок про всяких Стідів і т. и. На основі цих „автентичних“ казок родяться сни „сліпої кобили“.

Та з другого боку це вказує, що УНДО справді представляє велику силу, коли його поборюється аж при допомозі таких сонних комбінацій при одночасних наступах з усіх боків, при допомозі окружування і навіть „динамітових“ спроб із середини.

Радянська Україна.

Увічнення памяти Ів. Франка.

Для увічнення памяти Івана Франка президія чернигівського окрвиконкому ухвалила назвати Остерський Педтехнікум іменем Івана Франка та встановити дві стипендії імени письменника.

Українізація масової культосвітньої Роботи.

Центральна комісія українізації при ВУРПС-і заслухала виклад культвідділу про масову культроботу профсоюзів. Комісія визнає, що в запровадженні українізації культроботи, з окрема роботи ВУРПС-у, є значні досягнення — збільшується питома вага української книжки по книгозбірнях, поширюється вживання української мови в клюбах, видається програма та підручники профграмоти, готується до друку серія профлітератури, жива газета українською мовою та инше. Одночасно комісія підкреслює, що це тільки перші кроки союзів у галузі українізації. Комісія визнала за необхідне протягом грудня-січня обслідувати українізацію культроботи і звернути увагу союзів металістів, гірників, хеміків, радторгслужбовців та друкарів на необхідність уживавити українізацію. Комісія ухвалила заходи щодо поліпшення та поширення репертуару художніх гуртків, особливо щодо притягнення кваліфікованих робітників українських театрів, хорових капель та літературних робітників до керування цією роботою по клюбах. Багато уваги звернула комісія на видання бібліографічного бюлетеню та на українізацію бібліотечних робітників. Незабаром в журналі „Робітничий Клюб“ українізується відділ масової роботи, куди передбачається притягнути низку українських письменників. На прикінці ухвалено збільшити видання української літератури у видавництві „Український Робітник“.

Стан українізації на Київщині.

Окружна комісія в справі українізації перевірила стан українізації радянського апарату. 60 проц. перевірених співробітників установ зараховано до 3-ої категорії. Зареєстровано випадки рецидиву української неписьменности. Комісія притягає до карної відповідальности керовників 50 установ за приняття на роботу осіб, що не знали української мови та за ведення діловодства російською мовою. Обслідування районів округи виявило катастрофічний стан діловодства. Зазначено також випадки ворожого відношення до українізації. Комісія зазначила, що окрпрофрада почала роботу в галузі українізації і зорганізувала навіть курси, але потім занедбала цю роботу і справа завмерла. Співробітників, що їх зараховано до 3-ої категорії, звільняється з посад.

Українізація шкіл та політосвітніх установ на Воронїжчині.

По богатьох районах українське населення є переважною більшістю. За офіційною статистикою відсоткове співвідношення по окремих районах ось таке: Миколаївський район Українців 92 проц., Волоконівський 71 проц., Уразівський 62 проц., Лиценський 59.36 проц., Шендеєвський 86 проц., Микитівський 57 проц., Погрімський 50 проц., Валуйський 9.40 проц. Тут ми бачимо, що тільки в одному Валуйському районі 9.46 проц. Українців проти Росіян, по решті-ж районів Українців значно більше від Росіян. Не зважаючи на це, освітня робота серед українського населення провадиться мляво. Населення воронїжського повіту одноголосно на загальних зібраннях ухвалює постанови про українізацію шкіл, політосвітніх установ, радянського апарату. Немає жадного випадку, щоб населення відхилило питання українізації шкіл або яких инших установ. Повітовий виконком порушив перед губвиконкомом питання про українізацію установ, у першу чергу в Миколаївському, Волоконівському та частині Уразівського районів.

75-ти ліття центрархіву стародавніх актів.

В січні 1927 року минає 75 років іствування центрального архіву стародавніх актів. Архів має акти та грамоти, починаючи з 14. і до початку 19. століття. В УСРР — це один з найбільших архівів, де зібрано богато матеріялів до старої історії України. До цього часу видано 50 томів історичних матеріялів і богато монографій, написаних на підставі матеріялів, що переховуються в цьому архіві. В архіві є біля 6 мил. грамот та документів. З усіх грамот третина писала старо-українською мовою, решта — латинською та польською. З нових історичних матеріялів є грамота так званого „Лже Димитрія“, що подає нове освітлення організації управління московською державою за часів його царювання. Збереглися стародавні історичні акти, що належать до часів Литовської унії. Є автографи всіх кошових Запоріжської Сичи, гетьманів від Богдана Хмельницького почавши до останнього гетьмана Розумовського, грамоти та автографи Стефана Баторія й инших польських королів і російських царів.

В чужинецьких легіонах.

(З листу до редакції.)

Прошу у Вашій почитній часописи умістити тих пару слів, щоб остерегти наш нарід перед виїздом до чужоземного французького легіону, як і перед тими дурисвітами, яких можна стрінути на кожнім кроці і які обдурюють легкодушних людей, обіцюючи їм золоті гори перед підписанням контракту. Так було і серед Наддніпрянців, перебуваючих в польських таборах у Стшалкові, Домбю й ин., яких по приїзді до Африки і по вишколенню в Альжирі відіслано до Марока, де не одна сотня наших людей упала в боях з Арабами, або повмирала від ріжних хоріб, жари, холоду і голоду. Може бути, що дехто, як ось п. Добрянський, попавши у військову кантину, живе тимчасово досить гарно і про відносини в Мароку зовсім не знає.

Але наше положення страшне. Сім місяців, як живемо ми в кольонії, тобто в военній операції, не бачучи не то касарні, але й клаптика соломи. Спимо в подертих палатках шатрах гірше собак, в болоті і грязі мов жаби, маючи тільки один коц 1·80 м. довжини і до 80 цм. ширини, на якім спимо і яким заразом прикриваємося, і то в цю пору. З плечей обілзла нам шкіра від ношення каміння на будову посту, а харчі, які дістаємо далеко не вистарчають і кождий є змушений купув ти собі хліб, якого до того рідко можна дістати. Платимо по 2·85 фр. франків за кільо, а хліб тут на половину з червами...

В тій кольонії буваємо нераз без краплі води на спеці, сягаючій до 60°, до того навючені наплечником і 120 набоями, 2—3 гранатами ручними, 2—3 гранатами крісовими, одним бандом до скорострілу, консервами, сирим мясом і хлібом на три дні, а в додатку бляшаним начинням до варення, лопатою або кіркою. Із тим мусіли ми робити нераз до 30 і більше кільометрів з багнетом на крісі і то в розстріляній, горами і ярами. Можна собі представити, який то був „рай“, коли неодин, щоб увільнитися від тих „солодощів“, лишав себе життя...

Також мушу заперечити, неначеб нас, Галичан-Українців, було тут 2—3 тисячі. Думаю, що всіх Українців разом, між якими становлять велику більшість Наддніпрянці, можна нарахувати тут на півтора тисячі душ, не поминаючи й Сирії та Індокитаю.

Зате великою правдою є те, що нам тут тужно за батьківщиною, ріднею, свободою — і тому наша рідна книжка чи часопис є дуже дорогі нам; на жаль — рідко їх можна тут побачити.

Щирий привіт з дому неволі шле Українській Землі і Її Дітям

Ю. Лу—ч, бувш. УСС.

НОВИНКИ.

— **Людовий театр у Львові.** До цілої низки істнуючих уже українських театральних труп прибуває ще одна нова під назвою „Незалежний Людовий Театр“. Ініціятори цього театру ставлять собі за завдання притягнути до українського театру широкі кола львівського міщанства, робітництва і шкільної молоді та культивувати українське слово і пісню театральними виставами, які відбуватимуться в салі Музичного т-ва ім. Лисенка в неділі і свята. Репертуар театру складатиметься з історично-побутових пєс та українських і чужих комедій і драм. Ціни нижчі від кінових, бо тільки по 1·50, 1 і 0·50 зол. Участь на разі беруть пані: Н. Блавацька, Н. Ковалевська-Біренська, Наталя Левицька, І. Пилюкова, Софія Стадникова, Анна Юрчакова та панове: Гр. Березовський, В. Блавацький, Л. Лісовий, А. Шеремета, В. Слобідський, Н. Іваненко, Р. Устоубенко та инші.

— **Арештування.** Повідомляють нас що в Шоломиничах, пов. Рудки, арештовано учителя п. Івана Дешика й вивезено до Львова. Арештовано п. Дешика у звязку зі справою студ. унів. п. Голіяна, котрого арештовано в кілька днів по смерти кур. Собінського.

— **З документів часу.** Starostwo w Drohobyczu L. D. 372 /12 z dnia 16/10. 1926. Wiel. Ks. Piotrowi Mykyłycie gr.-kat. proboszczowi w Stebniku. Wyciąg z rejestru kar. IV. przestępstwo o jakie wytoczono oskarżenie art. I. ust. z 31/7. 1924. Dz. U. P. Nr. 73. poz. 734 i zakazu Starostwa z 12/5. 1925 L. D. 729/2. popełnione przez prowadzenie koresp. z władzami w spr. metryk. w języku ruskim. VIII. Uznaję winnym ks. Piotra Mykełytę ze Stebnika przekroczenia jak rubryka IV. i zasądzam go na zasadzie rozp. min. z dnia 30/9. 1857. Dz. U. P. Nr. 198. na grzywnę w kwocie 20 zł. w razie nieściągalności na karę aresztu przez 2 dni. Przeciw temu orzeczeniu wolno wnieść rekurs do Województwa, który podać należy przez tutejsze Starostwo w terminie do 3 dni. Drohobycz dnia 14/9. 1926. Starosta drohobycki Porembalski m. p. — Зачувати, що деякі наші священики мають намір зголоситись на час Різдва Христового до відсиджения кар, бо надмірно високі податки: ґрунтові, доходові, маєткові, асекурації примусові тощо, та скрайне зубожіння села — привели чимало з них до нужди!

— **За відповідю.** Одержуємо такого листа: В новинці „За один місяць в одним повіті“, поміщеній в „Ділі“ з 12. н. м., подається за „Словом Польским“, що вчителі „Русини“ в названих у новинці місцевостях зборівського повіта „не тільки брали участь в тих нарадах, але й ділом помагали“ здвигнути ці польські кріпости (костели і каплиці) на українській землі... — Громадянська опінія зборівського повіту бажалаб знати скільки правди в цій хвальбі „Слова Польского“ й надіється, що учителі з названих місцевостей, а саме 2 з Озірної, 1 з Ярославич і 2 з Гукаловець вияснять справу, або зробить це хтось із незалежних кол громадянства. В селі Гнідаві — нема учителя-Українця.

— **З львівського звіринця.** Львів мав неабияку сензацію: шибеницю на вязничім подвірю вул. Баторія. Сама особа злочинця була зовсім нецікава: його злочин ще менше. Що є цікавого в ударі сокирою в голову старої жінки? А проте... Хоча як це неймовірне, є у Львові чимало публики, яка була зелектризована самою звісткою, що будуть вішати чоловіка. Побачуть ката, в білих „глясе“ рукавичках, що скривається під маскою і... псевдонімом, мов письменник. Скільки дам, дівчат, „золотої молодіжі“ заметушилось, щоби одержати карту вступу на таке рідке видовище. Навіть журналісти брукової преси плямкали з насолоди язиком: який фейлетончик „від власного кореспондента-очевидця“ зможуть ушкварити до найближчого числа свого „виховуючого“ органу! Судді, щойно при нагоді вибудованої шибениці довідались, який мають вплив і повагу. Скільки знайомих і незнайомих шукало в них протекції, щоби дістатись „на екзекуцію“. Прошу тільки подумати, яка ефектовна фільма: засуджений висловлює останнє прохання. Яке? щоби міг бачитись з одним із своїх товаришів і дістати пакунок присланий йому мачухою. І ще одно: хоче перед смертю оголитись. На це останнє йому не дозволили, хоча він мусів дійти до нього щойно по надумі і побачити, що воно розумніше, як два попередні. Тим часом ведеться розмова прокуратора з міністром справедливости і президентом держави в справі помилування. Два члени трибуналу і прокуратор були проти помилування. Навіщо мати клопіт із уродженим злочинцем, якого треба роками годувати, а населення має утримувати його своїм грошем, на те, щоби він у вязниці псував инших? Тимчасом його помилували! На всякий випадок історія страшенно пересічна, пригноблююча, осоружна. А львівські інтелігенти штовхали себе ліктями, щоби побачити висільника. Може навіть червоногубі та пудролиці красуні принесли в торбинках ножички, щоби відрізати собі кусень мотузка із шибеничного зашморгу — „на щастя“? Виринає мимохіть образ легенди про леді Годіву, яка для добра населення згодилась на домагання ворога переїхати голою в білий день по вулицях міста. Всі мешканці зачинились у хаті і спустили на вікнах заслони. Нехай би спробувала яка патріотка зробити це у Львові — гніді такої низької звірячої цікавости!

— **Сільські трагедії.** В околиці Кросна, у селі Оджикونь родина 54-літнього селянина Єнджея Гжибали вбила його вночі, після попередньої пляньової змови, а щоби затерти сліди злочину зааранжувала буцім-то грабунок бандитів: з вломом дверей, пороскиданими меблями. Гжибала він відлавив війну з жінкою, сином, зятем і синовою. Слідство ствердило їх вину. Тернопільський суд засудив на 6 літ важкої вязниці селянку Р. Орищук з Денисова, яка ще в 1919 р. хотіла вбити сокирою свого чоловіка, який вернувся з російського полону. Після невдатного замаху вона довго скривалась, аж минулого року літом її арештували. На суді ствердили, що вона намовляла ще одного із сусідів помогти їй у злочині. — У селі Черкасах біля Львова застрілив вечером у полі 25-літнього Миколу Дуфанця один із сусідів; слідство покищо не найшло винуватця. Останні літа, що перейшли над селом чорною хмарою, не минули без наслідків.

— **... вом до читальні.** Вночі з неділі на понеділок (з 14. на 15. листопада)

іввщини, після великої війни переступили Збруч, вдираючись в Европу.

Настановлені майже у всіх громадах тзв. правительственні комісари чи наказні війти, часто нічим незвязані в інтересами місцевого населення, з інтересами громад, є радше панщизняними мандаторами, виразниками домініяльно-патріярхальної влади, як представниками громад. Ріжниця між старим і новим тільки та, що в панщизняних часах джерелом влади був поміщик, а тепер тим джерелом є колектив під назвою: „організації народової".

В бучацькім договорі між шляхетською річюпосполитою і Туреччиною признано Поділля пустинею.

Між иншим ця пустинність проявляється і в самоврядній ділянці. Вісім літ минуло під покінчення світової війни, шість літ минає від заключення рижського трактату, три роки від рішення Ради Амбасадорів, а самоврядування на українській території під Польщею потопає в грязюці і запущенні.

Міняються уряди, замісць одних партій і клік приходять до керми другі, міняється хід подій в цілому світі, але в самоврядній ділянці у час ціпеніє, переходить в якусь скаменілість істнуючий розстрій громадської господарки.

З приводу виборів на Гор. Шлеську годиться цей невиносимий стан повного розкладу громадського самоврядування пригадати в першу чергу нашому громадянству.

За свою кров!

I

„Pośród narzędzi, jakiemi posługuje się rząd rosyjski w swej polityce eksterminacyjnej względem nas, niezawodnie szkoła gra rolę pierwszorzędną. Jest ona narzędziem najstraszniejszem, zadaje męki najcięższe, skutki jej działania są najgroźniejsze dla zdrowia i rozwoju narodu"[1]).

Перейшовши страшну русифікаційну школу за часів панування тюрми й нагайки російського царизму — сучасна Польща звертає найбільшу увагу на шкільну справу, вважаючи її важнішим боєвим фронтом, як навіть фронт збройний. У шкільній політиці — особливож супроти Українців та Білорусинів — панує між кождочасним урядом, польськими послами, польськими політичними (врештою розсвареними) партіями, польською пресою і цілою польською суспільністю цілковита згода. Всі вони творять проти нас один фронт.

„Ні одно зі суспільних питань не є таке **пильне** й ні одно на випадок занедбання не грозить такими **страшними наслідками**, як справа польського **шкільництва** на східних окраїнах"[2]).

Тому польська влада перш за все взялася до нівечення українського шкільництва, стоячи на становищі, що „всі школи, як публичні, так і приватні, на території Річипосполитої Польської є в тісному значінні цього слова **польськими школами. Про инші школи**, як не відповідаючі ідеї польської державности в польській державі, **не може бути й мови**"[3]).

Дотеперішні польонізаційні успіхи просто застрашаючі. Польща перебрала у Східній Галичині 2.612 українських шкіл, що були за Австрії, а на Волині 1050 українських шкіл, що повстали за української влади[4]), **себто разом 3662 українських шкіл**. Нині посол Прушинський виказує 953 українських шкіл в Галичині та радується, що на Волині нема вже ані одної української школи. Офіціяльна-ж польська статистика нараховує українських шкіл тільки 867.[5]) З того 10 українських шкіл перемінено на польські вже після зладження статистики. **Отже фактично** є 857 **українських шкіл** і то тільки на папері, бо й так звані українські державні школи є по дусі польські. — Пос. Прушинський, фактичний пан життя і смерти українських шкіл, каже, що треба зараз ще польщити що найменше 50 українських шкіл, а коли це так він каже, то воно певно й станеться.

Та покищо **спольщено** 2805 **українських шкіл!**

Чи згадувати про те, **чого вчать** у тих польських школах і рештках т. зв. українських шкіл? Сам-же польський журналіст Артур **Слівінський** констатує, що „навіть шкільні наші програми з офіціяльною печаткою міністерства освіти наказують напоювати польських дітей конвенансами і брехнею. Така **педагогія брехні, введена урядовими наказами до шкіл** у незалежній Польщі, переживає вже без ніяких наказів правдиві оргії серед дозрілої суспільности".[6])

Коли те все шкідливе для самої польської дітвори — то що тут говорити про українську дітвору, якій її батьків і братів представляє ця школа як найгірших дикунів, бандитів? Яке виховуюче значіння може мати для українських дітей така польська патріотична пісня, як на пр. отся, що зачинається словами:

„Hord ukraińskich dzika czerń
Lwów otoczyła prastary"...[7])

А таких пісень, історичних брехонь, шовіністичних оповідань і віршів тьма-тьменна.

І до того весь той „патріотичний матеріял в руках польського шовіністичного учительства!...

Поляки зовсім слушно обурювалися на екстермінаційну шкільну політику російського царського абсолютизму.

„Якіж наслідки можуть бути і є з такого „виховання", опертого на ненависти, брутальному варварстві та ігноранції?" — писали тоді. — „Які конечні сліди впливу російської школи позістають на тих нещасних поколіннях молоді, яким з каригідною байдужістю дали ми „користати" з добродійства правительственної школи?... Ученики виходять зі школи внутрішньо здеморалізовані"[9]).

„Основним типом державної школи є спільна школа по думці засади годження і лучення для згідного співжиття населення національно мішаних земель"[10]).

Та без огляду на те, якою більше чи менше влучною фразою прикриється справжню суть і мету шкільної польонізаційної системи — наслідки її одні і ті самі. І тому повну рацію має автор надісланої до „Діла" статті: „**Найважніша справа**", коли каже: „Треба бути сьогодні вчителем, щоб **порозуміти весь жах** тої польонізаційної роботи, що її довершує нині така школа на душах нашого підростаючого покоління!"

А що ми на це? Як ми реагуємо на цю дійсно найважнішу, основну життєву справу?

„Frankfurter Zeitung" пише, що ми боремося пристрасно за свою школу. Так воно повинно бути. На жаль так не є. — Нами заволоділа незрозуміла, дивна байдужість до долі того найдорожчого, що маємо — до долі свойогож молодого покоління, до власної крови.

„При надмірному може зосередженні загальної уваги на господарську ділянку нашого життя, в нас притупилася увага до инших незвичайно важних і дуже відповідальних його ділянок — пише просвітянський діяч В. М. — маємо на думці перш за все наш культурний фронт".[11])

А вже на полі оборони українського шкільництва — то від часу останнього подвигу з нагоди плебісциту в 1925 р. досі майже нічого не зробилося. Правна порада при „Рідній Школі" має примусові вакації. Таксамо з причини загальної апатії не тільки конечна розбудова нашого приватного шкільництва не поступила наперед, але й доля істнуючих приватних шкіл дуже загрожена ізза фінансової крізи.

Так далі бути не може! Ми мусимо вийти з вигідної байдужости, бо байдужі гинуть! Зединеному культурному наїздові наших противників мусимо протиставити зединений одноцільний український фронт у справах шкільних і то негайно.

Зближається грудень — місяць шкільного плебісциту. На основі § 9. розпорядку міністерства віроісповідань і освіти з дня 7. січня 1925 р. В. З. ч. 3. поз. 33 можна до 31. грудня кожного року вносити деклярації за зміною польської чи утраквістичної школи на українську. Всі політичні партії і свідомі громадяне повинні, користаючи з закону, розвинути якнайширшу акцію за внощенням шкільних деклярацій і при тій нагоді освідомляти найширші маси в шкільних справах.

Вже тепер повинна початися підготовча праця, а **місяць грудень нехай стане місяцем оборони рідного шкільництва**. В цьому місяці український нарід повинен і мусить перевести **тільки ударну кампанію** за своєю школою!

Скаже хтось: Ми вносили чи вносимо просьби за українською школою — на основі обіцянки б. міністра Суйковського, що ті просьби розгляне. Та Суйковський пішов уже у відставку, а просьба може бути розглянена або й ні. На це скажемо, що шкільні деклярації, внесені в приписаній формі й у свій час мусять шкільні власти розглянути і дати своє рішення!

Маючи за собою досвід попереднього шкільного плебісциту, ми, здвоївши енергію, зможемо перевести ударну кампанію за українською школою не на 90%, але певно на 100%. Такий загальний здвиг повинен безперечно заважити і в польській шкільній адміністрації. Одначе без огляду на реальний офіціяльний вислід буде він підготовкою — приступити до нової ери рідного шкільництва на українських землях під Польщею, яке створимо власними силами.

Тому — в один фронт за свою кров!

Іван Герасимович.

[1]) Див. Floryan Szary: „Szkoła rosyjska w Polsce i jej owoce" — „Muzeum" 1905 р., ст. 797—809.

[2]) Проф. Сікора, віцепрезес TSL.: „Zagadnienia główne".

[3]) Обіжник Кураторії ЛШО з дня 30-го жовтня 1923, ч. 3316/Пр.

[4]) По даним К. Сроковського ще в 1923 році було на Волині 421 українських шкіл.

[5]) Диви: „Szkoły powszechne publiczne i prywatne i seminarja nauczycielskie". Spis szkół i nauczycieli w okręgu szkolnym lwowskim, obejmującym województwa lwowskie, stanisławowskie i tarnopolskie. Opracował Savveryn Lehnert. Lwów 1925. Wydawnictwo książek szkolnych w Kuratorjum okręgu szkolnego lwowskiego.

[6]) Диви: варшавський „Kurjer Poranny" 1924 р.

[7]) Диви: „Lwowskie orlęta" (слова Walerji Szalay-Groele, музика Феликса Новоєйського) зі співаника „Zjednoczona Polska". Śpiewnik na chór mieszany. — Співаник цей принятий і **поручений** до вжитку рішенням міністерства віроісповідань і освіти з дня 16. вересня 1920 року ч. 1554.

[9]) „Muzeum", 1905.

[10]) Див. § 2. закону з дня 31. липня 1924. В. ч. 79, поз. 766.

[11]) В. М.: „Занедбання чи недоцінювання?" „Діло" ч. 224 з 10. жовтня 1926.

Сон сліпої кобили.

Дітвацька автосуґестія радянської преси.

Кому не доводиться читати української (щодо мови) радянської преси, тому важко повірити, що вона відносно західно українських земель займає становище сліпої кобили, яка свої сни-імаґінації вперто намагається подавати за дійсність. Думаєте може; що українська радянська преса цікавиться нашим незавидним положенням, що вона щонайменше нотує, як не освітлює події на західно-українських землях що вона ілюструє замахи нашого противника хочби в діляниці освітно-культурній й економічній, як не політичній; що вона старається зацікавити велико українське громадянство долею семи міліонів його братів і сестер? Ніколи в світі!

Коли листувати широкі плахти радянської монопольної преси, то там стрінете все і вся, увесь гльоб перевалюється на її сторінках. Персія і Сирія, Монголія і Китай, Індії й Індохіни, всякі арабські і туркменські племена, не говорячи вже про панські нації Европи, все те має своє почесне місце на сторінках радянської преси, про все те з подробицями довідуються „трудящі України", тільки про нас ні чичирк. Навіть такі цікаві для „трудящих" події, як поїздка Пілсудського до Несвіжа, або організаційні здвиги князів Радзивілів і князів Чарториських, притягають загострену увагу „пролетарських" публіцистів — мабуть тому, що „крайности притягаються". Зате про нас сірих чорноробів, про нашу долю і недолю майже ані згадки. А сталося це від хвилі, коли з одного боку Чічерін завітав у Варшаву, а з другого Бриль відбув тріюмфальну поїздку по Росії й Україні. Від того часу наступила тиха згода між „пролетарськими" діячами СРСР. і буржуазними керманичами Польщі на тему промовчування нашого положення під Польщею.

Коли говоримо вже про промовчування, то це не зовсім відповідає дійсности. Час до часу впаде слово і про нас. І яке слово? Просто на вагу золота.

В останньому часі в українській радянській пресі звернули нашу увагу дві богатомовні статейки. Одна з них „Вартий Пац палаца" (в „Прол. Правді"), а друга „По смітниках" (в ювилейному випуску „Комуніста"). Вже самі титули кричать про напрям зацікавлення нами у радянських публіцистів. Годиться додати, що й те зацікавлення не безпосереднє, тільки посереднє, via наддніпрянська політична еміграція всіх напрямків, петлюрівщина, уневірівщина, Англія, Пілсудський і т. и. Одначе навіть цей окружний хід в обсяг зацікавлення не торкається